

تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان طارم)

وحید ریاحی* - دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران
سعید نصیری زارع - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۱۵

چکیده

اشتغال از جمله مؤلفه‌های دارای اولویت در زندگی روستائینان بوده و توجه به آن به دلیل نقش آن در توسعه این مناطق ضروری و لازمه چنین امری توزیع عادلانه فرصت‌های اشتغال و پرداختن به آن در این مناطق است. هدف تحقیق، تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی شهرستان طارم بود. تحقیق از نوع کاربردی و به لحاظ روش ماهیتی توصیفی-تحلیلی و اطلاعات آن به صورت اسنادی جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل تمام نواحی روستایی شهرستان طارم و حجم نمونه آن نیز برابر با ۵۴ نقطه روستایی بود. همچنین با توجه به اشتغال و زمینه فعالیت طرح‌ها، خوشه‌های فعالیت در گروه‌های اقتصادی بررسی و برای بررسی مزیت نسبی شهرستان طارم از منابع اسنادی بهره گرفته شد. نتایج تحقیق نشان داد بیشترین طرح‌های اشتغال‌زایی به ترتیب در بخش‌های دامپروری، صنعت و زراعت بوده و زمینه فعالیت طرح‌ها متناسب با مزیت نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه که در شرایط مناسبی برای فعالیت‌های زراعی، توسعه صنعت و خدمات گردشگری قرار دارند، بوده است. همچنین بیشترین خوشه‌های فعالیت در بخش زراعت بوده و این بخش با این که تعداد وام و تسهیلات اشتغال‌زایی کمتری نسبت به بخش دامپروری داشته اما با توجه به خوشه‌های فعالیت که در خوشه اول (تولید) و خوشه دوم (فراوری) داشته، توانسته اشتغال بیشتری نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی فراهم آورد. بدین ترتیب توجه به خوشه‌های فعالیت در طرح‌های اشتغال‌زایی می‌تواند اشتغال و تنوع شغلی بیشتری را برای نواحی روستایی فراهم آورد.

واژه‌های کلیدی: طرح‌های اشتغال‌زایی، مزیت نسبی، خوشه‌های فعالیت، شهرستان طارم

نحوه استناد به مقاله:

ریاحی، وحید و نصیری‌زارع، سعید. (۱۳۹۹). تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان طارم). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۵(۳)، ۸۲۷-۸۴۰.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672816.html

مقدمه

در جهان امروز نیروی انسانی یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین منابع رشد و توسعه کشورها بوده (Halge simin, 2014) و توجه به نیروی انسانی و تلقی نمودن انسان به منزله عامل اصلی و هدف توسعه یکی از مهم‌ترین اصول اقتصاد توسعه به شمار می‌رود (SHayesteh, 2011). نیروی انسانی، امروزه به دلیل نقشی که در توسعه سازمان‌ها دارند، همواره برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری برای آن‌ها از اهداف مهم سازمان‌ها بوده (Wajiga & Ndaghu, 2017: 16; Cole, 1996; Walker, 1992) و لذا بیشتر سازمان‌ها توجه ویژه‌ای به این امر می‌نمایند. بدین ترتیب در کنار اهمیت نیروی انسانی و با توجه به آن که رشد و توسعه آینده مناطق یک کشور از مهم‌ترین مسائلی است که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران دولتی باید به آن توجه داشته باشند (Ghaffari Fard (2012: 83; Akbari et al: 2012: 83; Halge simin, 2015: 9; Khosh Simam, 2016: 8)، اشتغال نیروی انسانی در بیشتر مباحث مربوط به توسعه مطرح بوده و از نظر بسیاری از محققین ایجاد اشتغال برای افراد آن جامعه مهم‌ترین شرط برای رشد و توسعه و کاهش فقر هر جامعه‌ای می‌باشد (Çelik & Tatar, 2011:1211; Natrass & Seekings, 2018: 769).

اشتغال و دست‌یابی افراد به شغل مورد نظر از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه و بیکاری به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و رفح آن همواره از جمله دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان بوده است (Karbasi, 2008). اهمیت این موضوع به ویژه در جوامع روستایی با توجه به آن که گسترش فرصت‌های شغلی بخش عمده‌ای از معضل فقر روستایی را از بین می‌برد و تأمین شغل در این نوع جوامع مهم‌ترین وسیله برای توزیع درآمد است (Yavari & Fazel Beigi, 2010: 192)، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. روستاها مراکز تولیدات کشاورزی و دامی و محل تأمین غذای کل کشور هستند. تجربه نشان می‌دهد که در نواحی که روستاها مورد بی‌توجهی واقع می‌شوند مشکلات در عرصه شهری و روستایی بیشتر و بی‌توجهی در این زمینه تبعات زیادی را در پی داشته است. لذا با توجه به این که اشتغال یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی در روستا می‌باشد، نادیده گرفتن آن باعث برهم خوردن تعادل اجتماعی، اقتصادی و مهاجرت در خانواده‌های روستایی خواهد شد (Zarei, 2014: 16). بر همین اساس ایجاد اشتغال و پرداخت اعتبارات و تسهیلات اشتغال‌زایی در این نواحی می‌تواند به عنوان گامی موثر در فقرزدایی و توانمندی روستاییان باشد و تا حدی می‌تواند موجب تغییرات و دگرگونی در شیوه زندگی و افزایش درآمد و اشتغال‌زایی شود، که از اهمیت بسیار زیادی برخوردار می‌باشد. در برنامه‌های توسعه‌ای ایران نیز ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه یافته با انگیزه گسترش سرمایه‌گذاری در این مناطق مطرح شده، اما آن چه در چگونگی ایجاد فرصت‌های شغلی مهم است، ایجاد فرصت‌های برابر اشتغال در مناطق شهری و روستایی می‌باشد که به نظر می‌رسد تاکنون چنین نبوده است. در ایران گرایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعت و خدمات شهری، نابرابری در زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی اشتغال شهری و روستایی را موجب شده است. ارزیابی برنامه‌های اجرا شده در کشور نیز نشان می‌دهد که گرایش‌های سرمایه‌گذاری شهری در طول نظام برنامه‌ریزی در چند دهه اخیر، سبب افزایش اشتغال شهری شده و میزان نابرابری‌های شهری و روستایی را شدت بخشیده است، به طوری که مشکل بیکاری در ابعاد وسیع‌تر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی سیاسی، در مناطق شهری و روستایی کشور مشهود می‌باشد (Yavari & Fazel Beigi, 2010: 191).

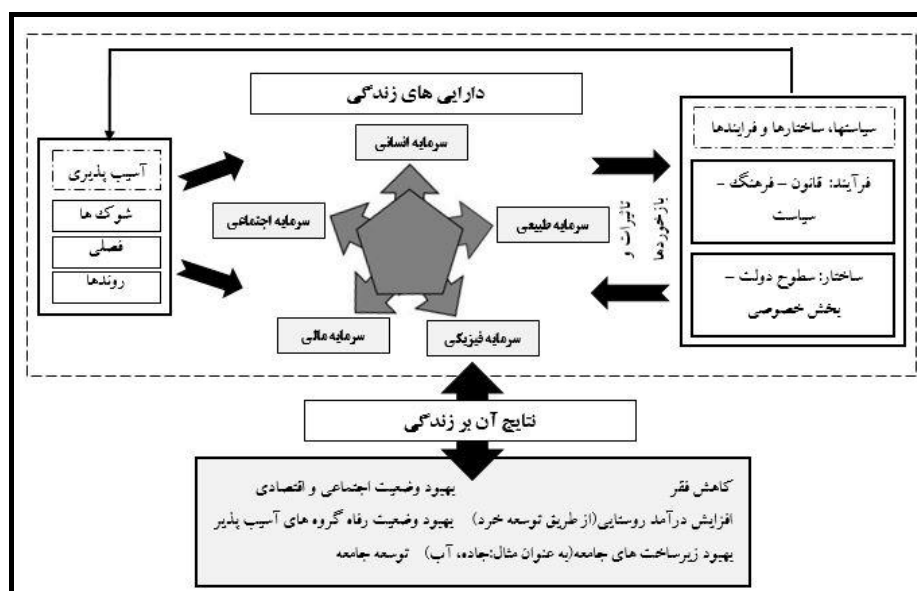
نگرش توسعه‌ای به تحولات جامعه روستایی نیازمند ایجاد سازگاری و همسویی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت بر تحقق اهداف توسعه از یک سو و عنایت خاص به مؤلفه‌های دارای اولویت در زندگی روستائینان از جانب دیگر است که برای رسیدن به این هدف، قانون‌گذاری و تدوین مواد قانونی مختلف از جمله ضروریات بوده و تحقق ویژگی‌های مطلوب آن در جوامع روستایی، نیازمند بسیج منابع و تدوین برنامه‌های اجرایی در چارچوب سیاست‌های کلان نظام و دولت در برنامه‌های توسعه است. بر همین اساس با توجه به ضرورت مهم اشتغال و نقش آن در توسعه جوامع روستایی، پرداختن به آن در مفاد قانونی برنامه‌های توسعه کشور ضروری بوده و از همین سو در برنامه‌های توسعه کشور توجه ویژه‌ای به این امر می‌شود. در برنامه ششم توسعه کشور، ماده ۲۷ قانون اساسی به موضوع اشتغال و تسهیل و تقویت اقتصاد نواحی روستایی پرداخته است. در این ماده قانونی دولت موظف است به منظور تحقق اقتصاد مقاومتی، شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی و ارتقای منزلت اجتماعی روستاییان و جایگاه روستاها در اقتصاد ملی و ایجاد بستر لازم برای شکوفایی و پیشرفت عدالت محور روستاها، اقداماتی به منظور تقویت اقتصاد روستایی نظیر، توسعه خوشه کسب و کار روستایی، بهره‌برداری و ساخت ناحیه‌های صنعتی روستایی و ایجاد ۲۵ هزار شغل در طول برنامه ششم توسعه و به طور کلی جلب حمایت‌های قانونی و معنوی لازم نسبت به فعال کردن جمعیت روستایی

کشور در فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی از طریق توانمندسازی عوامل انسانی و افزایش بهره‌وری و راندمان در امور کشاورزی و دامداری و ایجاد مشاغل جدید و متنوع و حرکت جهت زنجیره ارزشی تولید با رویکرد توجه به بازار فروش، زمینه بهبود معیشت زندگی روستاییان را فراهم نموده و در نهایت با رفع تبعیضات موجود بین روستا و شهر، محیط روستا را محیطی شاداب، پویا و موثر در توسعه کشور مبدل نماید (Report of the Deputy Minister of Rural Development and the Deprived Areas of the Country, 2014: 88- 89). در همین ارتباط نواحی روستایی شهرستان طارم نیز به عنوان یکی از مناطق مورد هدف در برنامه ششم توسعه بوده و بر همین اساس در طی تحقق اهداف ماده ۲۷ این برنامه، طرح‌های اشتغال‌زایی بسیاری برای نواحی روستایی آن پرداخت شده است. نواحی روستایی این شهرستان با استناد به آخرین سرشماری اقتصادی در استان زنجان، با نرخ اشتغال ۴۳/۵ درصد و نرخ بیکاری ۱/۶ درصد بیشترین و کمترین میزان نرخ اشتغال و بیکاری را در بین نواحی روستایی شهرستان های استان زنجان داشته‌اند. بدین ترتیب از یک سو با توجه به ضرورت اشتغال نیروی انسانی در توسعه مناطق و به ویژه اثرات اقتصادی آن در نواحی روستایی که یکی از مفاد قانونی مهم برنامه ششم توسعه برای نواحی روستایی بوده و از سوی دیگر با توجه به ضرورت توزیع برابر سرمایه‌گذاری‌ها و فرصت‌های برابر شغلی در نواحی روستایی و شهری که موید آن، نابرابری در برنامه‌های توسعه گذشته بوده، این تحقیق بر آن است تا به بررسی فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی در نواحی روستایی شهرستان طارم بپردازد از همین سو سوال‌های زیر مطرح می‌شود:

- بیشترین تسهیلات طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی شهرستان طارم در کدام یک از بخش‌های اقتصادی بوده است؟
  - طرح‌های اشتغال‌زایی تا چه اندازه متناسب با توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه بوده است؟
  - طرح‌های اشتغال‌زایی چگونه و تا چه حد در ارتباط با خوشه یا زنجیره فعالیت‌ها بوده است؟
- اشتغال امروزه یکی از مهم‌ترین مولفه‌هایی است که بر تمام ابعاد زندگی انسان تأثیر گذاشته و به عنوان یکی از معیارهای سنجش توسعه کشورها به شمار می‌رود. در ارتباط با موضوع تحقیق بیشتر تحقیقات به صورت بررسی وضعیت اشتغال در نواحی (Ghadiri Masooms et al, 2014; Faraji Sabokbar, 2014; Ghadiri Masooms et al, 2005; Tagdisi et al, 2012; Akbari et al, 2012) و سنجش توسعه مناطق برحسب شاخص‌های اشتغال (Tagdisi et al, 2013; Nouri et al, 2013;) (Gemini et al, 2014; Ganbari et al, 2012) بوده و با توجه به نوپا بودن موضوع تحقیق، تحقیقی در پیرامون بررسی طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی صورت نگرفته است. اما در ارتباط با خوشه‌های فعالیت در چند دهه گذشته مطالعات نسبتاً خوبی انجام گرفته و محققان در این زمینه به نتایج قابل توجهی دست یافته‌اند. در مطالعه‌ای (Rosenfeld 2009a; 2009b) درباره ی خوشه‌های روستایی مطالعه جامع و در خور توجهی در کشورهای فرانسه، نیوزیلند، کانادا، ایتالیا، فنلاند، اسپانیا، اتریش، دانمارک و برزیل انجام داده است. او در تحقیق خود به توصیف دقیقی از مکان و ابعاد هر خوشه، تعداد و نوع شرکت‌های فعال در آن، منشأ شکل‌گیری هر خوشه و چگونگی رشد آن پرداخته است. علاوه بر این (Barkley & Henry 1997); Cortright (2002); Munnich et al (2002) نیز در تحقیقات خود که به بررسی خوشه‌های روستایی در ایالات متحده می‌پردازند در نتایج تحقیقات خود به نمونه‌های موفق این خوشه‌های فعالیت روستایی اشاره می‌کنند. همچنین در ارتباط با حضور خوشه‌های صنعتی روستایی در کشورهای در حال توسعه و عملکرد آن‌ها نیز شواهد متعددی ارائه شده است. (UNIDO 2003) توسعه خوشه‌ها را برنامه اصلی خود در کاهش فقر روستاهای کشورهای در حال توسعه بر می‌شمارد. بدین ترتیب به طور کلی می‌توان گفت، پژوهش‌های انجام شده، خوشه‌های فعالیت و خوشه‌های صنعتی روستایی را تأثیر مثبت و موثری بر رشد اقتصاد مناطق روستایی می‌دانند و از همین رو تحقیق حاضر ضمن توجه به رویکرد ایجاد و تنوع زمینه‌های اشتغال و خوشه‌های فعالیت، توانمندی‌های نواحی روستایی مورد مطالعه را برای طرح‌های اشتغال‌زایی مورد بررسی و توجه قرار می‌دهد.

جامعه روستایی به دلیل ساختار و کارکردی متفاوت و ویژه نسبت به سایر سکونت‌گاه‌های انسانی شیوه تأمین معیشت خاصی دارد، که به موجب آن، این جوامع از جوامع شهری متمایز می‌گردند (Dfid, 1999: 1). معیشت را می‌توان به عنوان، وسیله‌ای برای به دست آوردن زندگی (Chambers & Conway, 1992)، شیوه زندگی فرد (Rahim, Siddiqua, Nur, & Zaman, 2018: 150) و یا به اعتقاد Carney (1998) معیشت در برگیرنده توانایی‌ها، دارایی‌ها (منابع مادی و اجتماعی) که برای یک زندگی ضروری است، تعریف کرد (Basar, 2010). این مفهوم در تحقیقات و سیاست‌های توسعه روستایی در برگیرنده مفاهیمی همچون کاهش فقر، تشدید کشاورزی، مدیریت منابع، تجارت و پایداری محیط در طول زمان می‌باشد (Shergill, Kaur, &)

(Tiwana, 2018: 11). معیشت و به طور کلی عنصر اصلی تامین معاش زندگی خانوارهای روستایی وابستگی زیادی به کشاورزی دارد. این بخش به لحاظ تاریخی نقش مهمی در گسترش پایه‌های اقتصاد مناطق روستایی در حال توسعه جهان، که کشاورزی در آن به شدت رشد کرده است داشته (Haggblade, Hazell & Dorosh, 2007) و لذا در بیشتر مناطق روستایی فعالیت‌های مزرعه جز مهمی از درآمد خانوارهای روستایی را تشکیل می‌دهند (Byerlee, 2014: 26). در همین ارتباط با وجود نقش پر رنگ کشاورزی در اقتصاد نواحی روستایی، بررسی تجارب کشورهای در حال توسعه بیانگر آن است که اشتغال در کار کشاورزی به شدت با کمبود ارتباط دارد و سطوح مصرف و ترکیب نیروی کار کشاورزی در طول زمان تغییر می‌کند و اغلب بهره برداران کشاورزی به طور فزاینده‌ای از کسانی که تحصیلات و وضعیت اجتماعی کم دارند، تشکیل شده (Kijima & Lanjouw, 2005: 369) و لذا هرگونه تشدید فقر و کاهش توان اقتصادی این نواحی ارتباط مستقیمی با فعالیت‌های کشاورزی خواهد داشت. در کشورهای در حال توسعه، اکثر فقرا در مناطق روستایی زندگی می‌کنند (Nam, Sonobe, & Otsuka, 2009: 568) و لذا برای کاهش فقر در این نواحی، ایجاد شرکت‌های متوسط مقیاس و ایجاد فرصت‌های شغلی برای فقرا (Hayami, 1998; Humphrey & Schmitz, 1996; Nam et al, 2009) و به طور کلی تنوع بخشیدن به اقتصاد جامعه روستایی با گسترش نیروی کار در انواع بخش‌های صنعتی (Page & Beshiri, 2003: 1) و تاکید بر راهبردهای معیشت پایدار در این نواحی همواره در دستور کار این کشورها بوده که اغلب مطالعات برای توسعه اقتصاد روستایی و کاهش فقر بر تنوع تأکید می‌کنند (Shergill et al, 2018: 10).

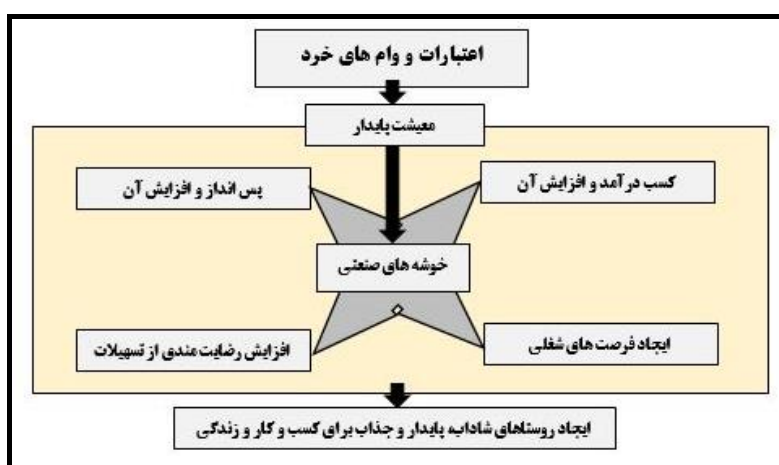

شکل ۱. چارچوب معیشت پایدار برای نواحی روستایی

(Source: Ashley & Carney, 1999: 47)

اقتصاد متکی بر غیر کشاورزی روستایی به سرعت در حال رشد است این نوع از اقتصاد به طور قابل توجهی به مشاغل و روستاییان کمک می‌کند (Haggblade, Hazell, & Reardon, 2010: 1429). در این میان یکی از رویکردهای تنوع سازی در اقتصاد روستایی که می‌تواند در برگیرنده تمام مشاغل مرتبط به یکدیگر باشد، توسعه خوشه‌های صنعتی است. یک خوشه صنعتی به طور کلی به عنوان یک مفهوم جغرافیایی، شامل شرکت‌های متصل در یک حوزه با پیوندهایی به موسسات مرتبط تعریف شده است (Zeng, 2011: 5; Rocha, 2004: 363). این نهادها با تأثیرات خارجی و تکمیلی انواع مختلف ارتباط دارند و معمولاً در نزدیکی یکدیگر قرار می‌گیرند (World Bank, 2009). خوشه‌ها شامل ترکیبی از صنایع مرتبط با ارتباطات مختلف (دانش، مهارت، ورودی، تقاضا و دیگران) و حمایت از موسسات (مالی، آموزش، تجارت، تنظیم استاندارد، و یا آموزشی) هستند (Delgado, Porter, & Stern, 2015a: 2; 2015b: 2). این خوشه‌ها تأثیر مهمی بر توسعه اقتصادی در سطوح ملی و منطقه‌ای دارند و امروزه تبدیل به رویکردی بدیل در شتاب بخشیدن به توسعه (Matveev, Trubetskaya, Lunin, Rousek, & Kopnov, 2016; M. E. Porter, 1998; Zakharova, Prokhorova, Shutilov, & Klochko, 2015: 155) و توسعه پایدار مناطق به

شمار می‌آیند (Porter, 2003; Porter, 1998; Porter, 2001). خوشه‌های روستایی امروزه در نواحی روستایی در حال تبدیل شدن به روند توسعه معنی‌دار هستند (Irshad, 2009: 9) این خوشه‌ها از طریق ویژه سازی محصول، رقابت‌های صنعتی را افزایش می‌دهند و از طریق ارزش‌های زنجیره‌ای کسب و کار و کاهش هزینه‌های معاملات، بهبود بهره‌وری را افزایش می‌دهند (Zeng, 2011: 24). بدین ترتیب به طور کلی یک خوشه صنعتی مجموعه‌ای از بنگاه‌های تجاری و غیر تجاری متمرکز در یک مکان جغرافیایی (منطقه اقتصادی) که برای تولید یک یا چند محصول نهایی مشابه و مرتبط برای کسب صرفه‌های اقتصادی بیرونی با یکدیگر ارتباطات عمودی و افقی برقرار نموده و ضمن رقابت با یکدیگر در بسیاری موارد همکاری جمعی و اقدامات مشترک دارند. ارتباط درونی این بنگاه‌ها، کاهش دهنده هزینه‌ها و تسهیل کننده دسترسی به دانش و فناوری تولید، بازارهای فروش و تامین نیازهای مشتری خواهد بود. با این تفاسیر وجود مجموعه‌ای از خوشه‌های صنعتی در نواحی روستایی می‌تواند ضمن ایجاد اشتغال و کسب و کارهای کوچک و بزرگ و تنوع سازی در اقتصاد این نواحی، با نگهداشت سود نهایی و سرمایه تولیدی در این مناطق موجب رشد و پیشرفت این نواحی گردد.

شکل ۲. معیشت پایدار و خوشه های صنعتی

(Source: Findings of research documents)

روش پژوهش

این تحقیق به لحاظ هدف در زمره مطالعات کاربردی و از نوع ماهیتی توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری اطلاعات آن به منظور پاسخگویی به سوال‌های تحقیق به صورت اسنادی (کتابخانه‌ای و استفاده از منابع اطلاعاتی سازمان‌های مربوطه) انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق نیز شامل تمام نواحی روستایی شهرستان طارم (۱۴۸ نقطه روستایی) بوده و روستاهای نمونه نیز شامل تمام نقاط روستایی که در طی برنامه ششم توسعه در شهرستان طارم طرح و تسهیلات اشتغال‌زایی دریافت کرده بودند، که تعداد کل جامعه نمونه برابر با ۵۴ نقطه روستایی بوده است. این جامعه نمونه (۵۴ نقطه روستایی) ۳۷ درصد از کل نقاط روستایی شهرستان طارم بوده که ۳۱۴۶۹ نفر جمعیت و معادل ۸۵ درصد از کل جمعیت نواحی روستایی شهرستان طارم را در بر دارد، در جدول زیر نقاط روستایی نمونه، تعداد جمعیت و تعداد طرح‌های اشتغال‌زایی هر کدام از نقاط روستایی، مشخص شده است.

جدول ۱. نقاط روستایی دارای طرح اشتغال‌زایی، جمعیت و تعداد طرح

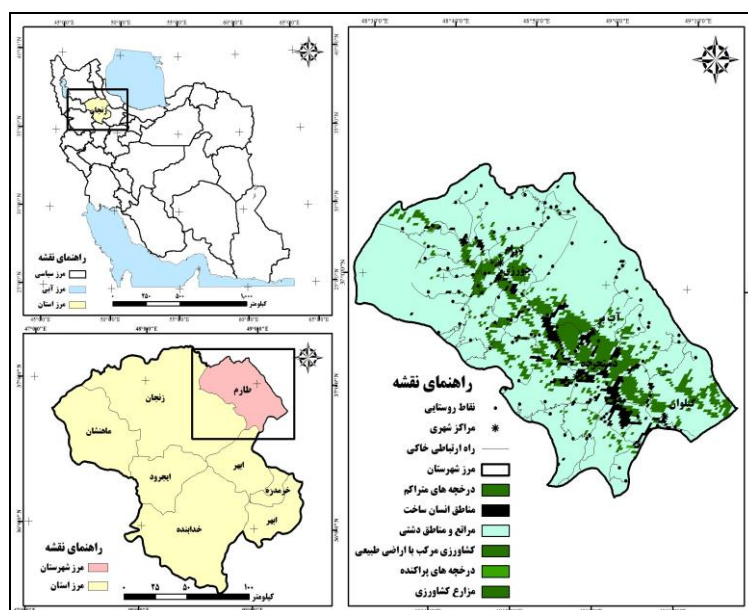
روستا	جمعیت	تعداد طرح	روستا	جمعیت	تعداد طرح	روستا	جمعیت	تعداد طرح
۱ درام	۱۷۰۱	۱۰	۱۹ هزارودعلیا	۱۰۴۴	۴	۳۷ گوهر	۶۰۴	۲
۲ ونی سر	۱۱۴۹	۱۰	۲۰ ایچ	۶۲۷	۳	۳۸ گیلانکشه	۱۷۹۴	۲
۳ هارون آبادسفلی	۵۰۲	۱۰	۲۱ تسکین	۷۵۷	۳	۳۹ مورستانه	۲۳۵	۲
۴ هزارودسفلی	۵۹۶	۸	۲۲ رزه بند	۶۲۵	۳	۴۰ هارون آبداعلیا	۴۲۵	۲
۵ تشوبر	۱۲۴۹	۷	۲۳ سانسیز	۱۰۷۴	۳	۴۰ ارشت	۵۲۶	۱
۶ دستجرده	۱۱۶۹	۷	۲۴ سرخ آباد	۲۳۳	۳	۴۲ پرچم	۱۰۶	۱

۷	گیلوان	۲۵۰۸	۷	۲۵	شقایق جزلا	۵۳۶	۳	۴۳	جیا	۵۷۷	۱
۸	استاکل	۸۷۱	۶	۲۶	شیت	۸۹۶	۳	۴۴	خرم آباد کهریز	۴۳۲	۱
۹	هندی کندی	۹۷۸	۶	۲۷	قانتلیچای سفلی	۱۹۷	۳	۴۵	ده بهار	۶۲۵	۱
۱۰	اندر	۹۱۳	۵	۲۸	الزین	۳۹۸	۲	۴۶	زرنی	۱۲۸	۱
۱۱	کھپیا	۵۸۲	۵	۲۹	بالاکوه	۳۰	۲	۴۷	سرخه سنگ	۸۵	۱
۱۲	پاوه رود	۵۲۰	۴	۳۰	ته دره	۱۶۳	۲	۴۸	سرخه میشه	۳۰۲	۱
۱۳	جزلاندهشت	۴۲۶	۴	۳۱	جزلا	۷۲۷	۲	۴۹	شقایق اذر	۳۳۷	۱
۱۴	خساره	۴۰	۴	۳۲	دهنه	۷۶۱	۲	۵۰	صومعه بر	۱۱۴	۱
۱۵	زهنترآباد	۴۱۸	۴	۳۳	سرخه دیزج	۳۱۳	۲	۵۱	قاضی بلاغی	۴۷۷	۱
۱۶	سیاه ورد	۲۱۳	۴	۳۴	کلوج	۳۸۶	۲	۵۲	قانتلی چای علیا	۱۶۳	۱
۱۷	قالات	۶۰۷	۴	۳۵	کمرکوه	۲۶۸	۲	۵۳	کماندهشت	۶۵	۱
۱۸	کلوییم	۴۸۱	۴	۳۶	کوهکن علیا	۳۷۹	۲	۵۴	کوهکن سفلی	۱۳۷	۱
تعداد نقطه روستایی دارای طرح اشتغال‌زایی: ۵۴											
تعداد جمعیت: ۳۱۴۶۹ نفر											
تعداد طرح اشتغال‌زایی: ۱۷۷											

Source: Office of Cooperative Work and Social Welfare of Tarom Township, 2018

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان طارم، به مرکزیت آب بر یکی از شهرستان‌های استان زنجان است. این شهرستان در شمال شرق استان زنجان واقع شده و مساحت آن ۲۲۳۵ کیلومتر مربع و میانگین ارتفاعی آن از سطح دریا ۶۳۰ متر می‌باشد. این شهرستان، طبق آخرین تقسیمات سیاسی کشور در سال ۱۳۹۵، شامل دو بخش، ۵ دهستان و ۱۴۸ نقطه روستایی بوده که از این تعداد، ۵۰ نقطه روستایی آن خالی از سکنه بوده است. جمعیت این شهرستان طبق آخرین سرشماری کشور در سال ۱۳۹۵، ۴۶۶۴۱ نفر بوده که از این تعداد ۹۸۲۴ (۲۱ درصد) نفر آن در نقاط شهری (آببر و چورزق) و ۳۶۸۱۷ (۷۹ درصد) نفر آن نیز در نقاط روستایی شهرستان ساکن بوده‌اند. به لحاظ اشتغال و فعالیت در گروه‌های اقتصادی نیز میزان اشتغال در نواحی روستایی این شهرستان به دلیل موقعیت مناسب محیطی بیشتر در گروه فعالیت‌های بخش اول یعنی کشاورزی و بعد از آن به ترتیب در گروه‌های خدمات و صنعت بوده است. همچنین نواحی این شهرستان با نرخ اشتغال ۴۳/۵ درصد و نرخ بیکاری ۱/۶ درصد بیشترین و کمترین میزان اشتغال و بیکاری را در بین نواحی روستایی شهرستان‌های استان زنجان داشته‌اند.

شکل ۳. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

(Source: The authors based on the base map of Zanjan province)

یافته‌ها و بحث

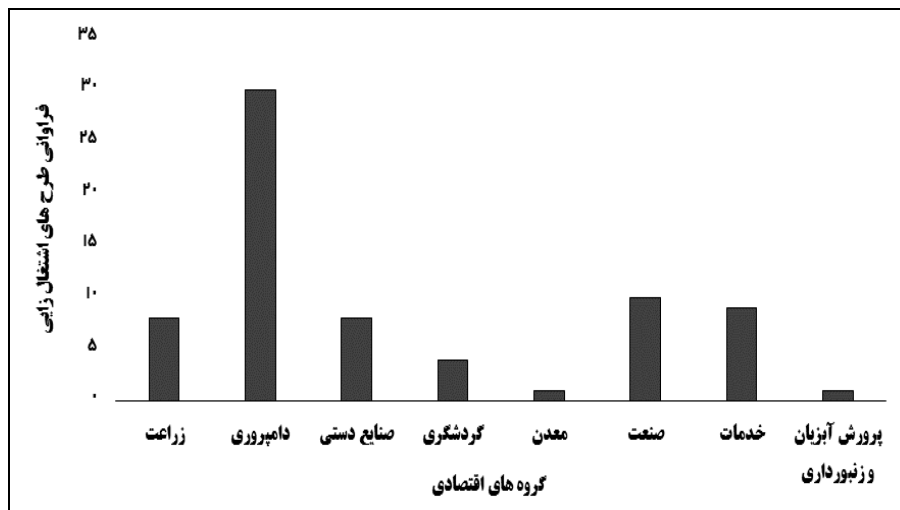
برای بررسی توزیع و فراوانی طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی مورد مطالعه، ابتدا با توجه به زمینه فعالیت طرح‌ها، طرح‌های مورد بررسی در ۸ گروه اقتصادی: صنعت، صنایع دستی، زراعت، گردشگری، دامپروری، معدن، خدمات و پرورش آبزیان و زنبورداری، گروه‌بندی و یافته‌های تحقیق براساس این گروه‌های اقتصادی انجام گرفت. نتایج این بررسی همان‌طور که جدول (۲)، نشان می‌دهد، از مجموع ۱۷۷ طرح اشتغال‌زایی که برای نواحی روستایی مورد مطالعه پرداخت شده است، دهستان دستجرده با ۴۱ طرح اشتغال‌زایی بیشترین و دهستان درآم با ۲۲ طرح، کمترین طرح اشتغال‌زایی را داشته است.

جدول ۲. نوع و فراوانی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی در شهرستان طارم

رتبه	فراوانی	دهستان					گروه‌های اقتصادی
		گیلوان	درام	آبر	چورزقی	دستجرده	
۵	۱۳	۱	۵	۱	۲	۴	زراعت
۷	۴	۱	۲	۰	۱	۰	پرورش آبزیان و زنبورداری
۱	۸۶	۱۲	۱۴	۲۲	۲۲	۱۶	دامپروری
۳	۲۲	۳	۳	۷	۳	۶	صنایع دستی
۶	۷	۰	۵	۱	۱	۰	گردشگری
۸	۳	۱	۰	۰	۱	۱	معدن
۲	۲۳	۱۳	۲	۳	۰	۵	صنعت
۴	۱۹	۲	۱	۳	۴	۹	خدمات
-	۱۷۷	۳۳	۳۲	۳۷	۳۴	۴۱	جمع

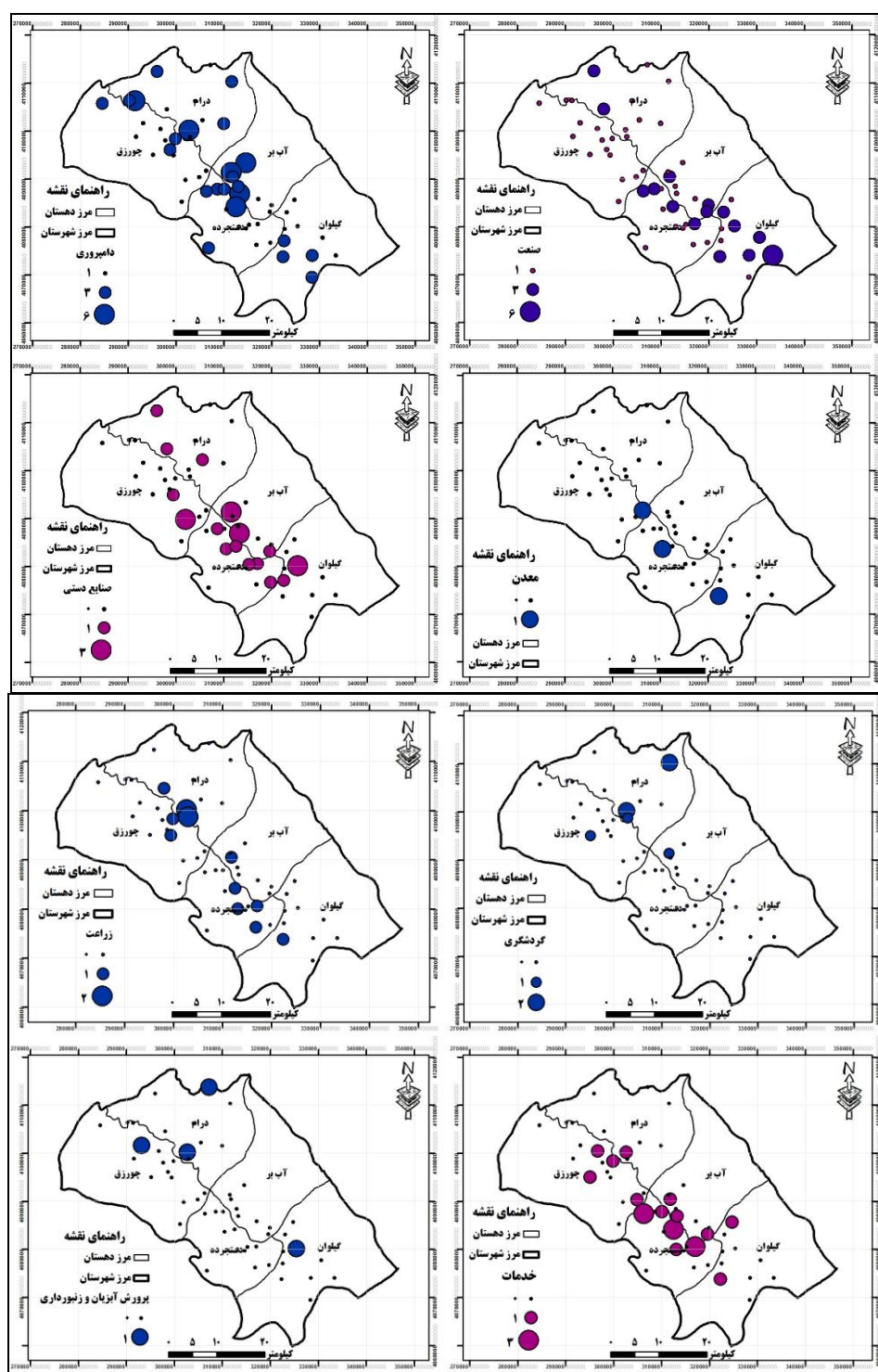
Source: Office of Cooperative Work and Social Welfare of Tarom Township, 2018

بر حسب گروه‌های اقتصادی نیز، بخش دامپروری بیشترین زمینه فعالیت را داشته که بیشتر به صورت پرورش دام‌های سبک و سنگین و پرورش طیور بوده و در مقابل بخش معدن نیز تنها با ۳ طرح اشتغال‌زایی که زمینه فعالیت آن در فرآوری محصولات معدنی (نمک) بوده، کمترین زمینه فعالیت طرح اشتغال‌زایی را داشته است.

شکل ۴. فراوانی طرح‌های اشتغال‌زایی در گروه‌های اقتصادی

شکل (۵)، توزیع فضایی هریک از گروه‌های اقتصادی طرح‌های اشتغال‌زایی را در نواحی روستایی مورد مطالعه نشان می‌دهد.

شکل ۵. توزیع فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی در گروه‌های اقتصادی

شناخت مزیت‌های نسبی مناطق مهمترین رکن در برنامه‌ریزی‌ها و ابزاری اصلی برای توسعه مناطق محسوب می‌گردد. از همین رو هرگونه بی توجهی به توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی مناطق موجب می‌شود، تاسرمایه‌گذاری متناسب با استعداد و توانمندی‌های مناطق صورت نگیرد و موجب توسعه نامتوازن مناطق گردد. در جدول (۳)، مزیت‌های نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه در هریک از بخش‌ها و گروه‌های اقتصادی مشخص شده است.

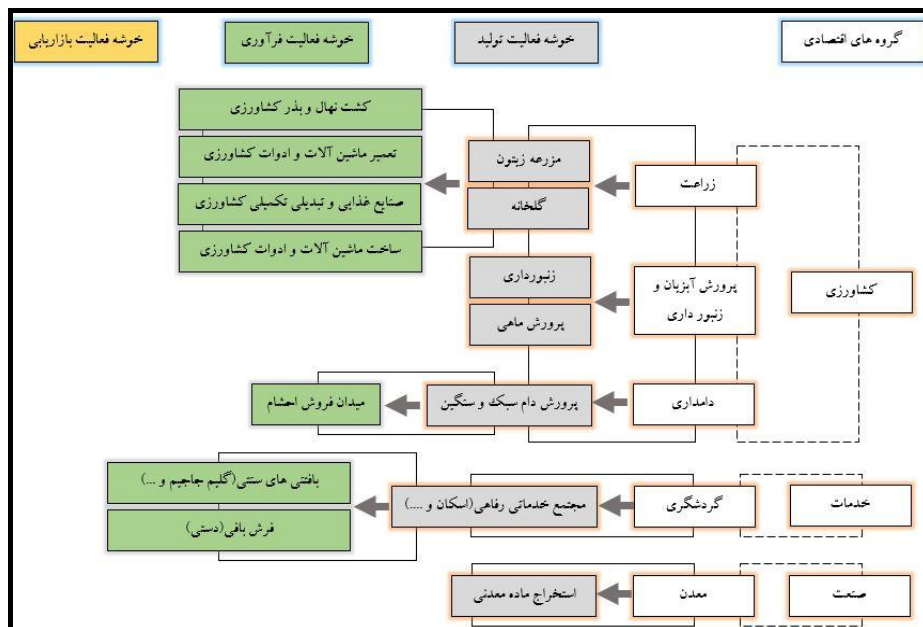

جدول ۳. شاخص‌های اقتصادی و مزیت نسبی نواحی روستایی شهرستان طارم^۱

بخش اقتصادی	فعالیت	مزیت	بخش اقتصادی	فعالیت	مزیت
کشاورزی	زراعت	*	صنعت و معدن	صنایع و معادن نفت و گاز	-
	باغداری	*		وجود شهرک های صنعتی	*
	دامداری	*		صنایع دستی خاص	*
	پرورش زنبور عسل	*		مواد و ذخایر معدنی	*
	پرورش کرم ابریشم	-		گردشگری	*
خدمات	پتانسیل پرورش اسب	-	خدمات	بازرگانی	-
	شیلات و آبی پروری	*		حمل و نقل و انبارداری	-
	جنگل و مرتع	*		مناطق ویژه اقتصادی	-

Source: Zanjan Province Land Plot Studies, 2011; Report of the Deputy Planning and Budget of Zanjan Province, 2015; Barakat Foundation Plan, 2017

نواحی روستایی مورد مطالعه از شرایط مناسبی برای فعالیت‌های کشاورزی به ویژه زراعت و باغداری برخوردار می‌باشند. محصول زیتون به عنوان شاخص ترین محصول کشت شده در نواحی روستایی مورد مطالعه، بیشترین مساحت باغات را در بین محصولات باغی داشته و زمینه را برای توسعه صنعت به ویژه در زمینه فعالیت‌های فرآوری، واحدهای روغن کشی و صنایع تبدیلی آن در نواحی روستایی مورد مطالعه فراهم آورده است. همچنین به لحاظ شرایط اقلیمی و اکوسیستم طبیعی مناسب، زمینه‌های مساعد برای توسعه فعالیت‌های دامداری، گردشگری و تفریحی و همچنین وجود صنایع دستی خاص موجب توسعه فعالیت‌های خدماتی و گردشگری در نواحی روستایی مورد مطالعه شده است. با این تفاسیر با توجه به توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه و بیشترین طرح‌های اشتغال‌زایی که برای رسته فعالیت‌های بخش دامپروری، صنعت و بویژه بخش کشاورزی و فعالیت‌های زراعی پرداخت شده است، می‌توان گفت نوع و زمینه طرح‌های اشتغال‌زایی با مزیت‌های نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه متناسب بوده است، در ادامه خوشه‌های فعالیت در طرح‌های اشتغال‌زایی نواحی روستایی مورد مطالعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای بررسی خوشه‌های فعالیت در طرح‌های اشتغال‌زایی نواحی روستایی مورد مطالعه، تمام طرح‌های اشتغال‌زایی بررسی و با توجه به رسته فعالیت آن‌ها، خوشه‌های فعالیت به صورت سه خوشه تولید، فرآوری و بازاریابی گروه بندی شدند، شکل (۶).

شکل ۶. خوشه‌های فعالیت، طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی در شهرستان طارم

۱. تعیین مزیت‌های نسبی شهرستان طارم بر حسب یافته‌های اسنادی و بررسی گزارشات: سازمان برنامه و بودجه استان زنجان (۱۳۹۴)، طرح بنیاد برکت (۱۳۹۶) و طرح آمایش سرزمین شهرستان‌های استان زنجان (۱۳۹۰) و همچنین بر حسب شناخت محققان بوده است.

بیشترین خوشه‌های فعالیت در بخش کشاورزی بوده و این بخش با ۴ خوشه فعالیت در بخش تولید و ۴ خوشه فعالیت در بخش فرآوری تولیدات کشاورزی بیشترین سهم را داشته است. همچنین در بخش سوم خوشه فعالیت‌های بازاریابی، هیچ گونه طرح اشتغال‌زایی برای گروه‌های اقتصادی گزارش نشده است. جدول (۴)، تعداد اشتغال را در هر یک از خوشه‌های فعالیت نشان می‌دهد.

جدول ۴. تعداد اشتغال خوشه‌های فعالیت طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی شهرستان طارم

خوشه سوم فعالیت (بازاریابی)	خوشه دوم فعالیت (فرآوری)		خوشه اول فعالیت (تولید)		گروه اقتصادی	
	اشتغال مستقیم	نوع فعالیت	اشتغال مستقیم	نوع فعالیت		
-	۳	کاشت نهال و بذر کشاورزی	۴	مزرعه زیتون	زراعت	کشاورزی
	۱۵	تعمیر ماشین آلات و ادوات کشاورزی	۱۰	گلخانه		
	۸۴	صنایع غذایی و تبدیلی کشاورزی	۳	زنبورداری	پرورش آبزیان و زنبورداری	
	۵	ساخت ماشین آلات و ادوات کشاورزی	۲	پرورش ماهی	دامپروری	
	۴	میدان فروش احشام	۱۱۶	پرورش دام سبک و سنگین	گردشگری	
	۲۸	بافتنی‌های سنتی (گلیم، جاجیم و ...)	۸۳	مجتمع خدماتی رفاهی (اسکان و ...)	معادن	
	۱	فرش بافی (دستی)				
		۱۰۷		استخراج ماده معدنی	سایر	
		۱۵		-		
	-	۴۸۰		مجموع		

Source: Office of Cooperative Work and Social Welfare of Tarom Township, 2018

همان طور که جدول (۵) نشان می‌دهد، بیشترین تعداد وام اشتغال‌زایی برای بخش دامپروری با ۴۸/۵۹ درصد بوده و لذا این بخش با ۲۵ درصد، بعد از بخش زراعت بیشترین اشتغال مستقیم را داشته است. بخش زراعت نیز با این که به لحاظ تعداد طرح اشتغال‌زایی، بعد از بخش دامپروری بیشترین تعداد طرح اشتغال‌زایی را داشته اما به لحاظ سهم اشتغال مستقیم با ۲۵/۲۱ درصد بیشترین سهم اشتغال را در بین گروه‌های اقتصادی داشته است.

جدول ۵. درصد فراوانی، تعداد وام اشتغال و اشتغال مستقیم هر یک از گروه‌های اقتصادی

گروه اقتصادی	تعداد وام اشتغال	درصد فراوانی	اشتغال مستقیم	درصد فراوانی
کشاورزی	۴۵	۲۵/۴۲	۱۲۱	۲۵/۲۱
	۴	۲/۲۶	۵	۱/۰۴
خدمات	۸۶	۴۸/۵۹	۱۲۰	۲۵
	۳۰	۱۶/۹۵	۱۱۲	۲۳/۳۳
صنعت	۳	۱/۶۹	۱۰۷	۲۲/۲۹
سایر	۹	۵/۰۸	۱۵	۳/۱۳
مجموع	۱۷۷	۱۰۰	۴۸۰	۱۰۰

Source: Office of Cooperative Work and Social Welfare of Tarom Township, 2018

نتیجه‌گیری

اشتغال از جمله مؤلفه‌های دارای اولویت در زندگی روستائینان بوده و توجه به آن، به دلیل نقش آن در توسعه این مناطق، ضروری و لازمه چنین امری توزیع عادلانه فرصت‌های اشتغال و پرداختن به آن در این مناطق است. در برنامه ششم توسعه کشور، ماده ۲۷ قانون اساسی به موضوع اشتغال و تقویت اقتصاد نواحی روستایی پرداخته و به منظور تحقق اهداف این برنامه، طرح‌های اشتغال‌زایی بسیاری برای نواحی روستایی از جمله نواحی روستایی شهرستان طارم پرداخت شده است. هدف از تحقیق حاضر، بررسی و تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی شهرستان طارم بوده و از همین رو تحقیق حاضر با توجه به رویکرد تنوع بخشی به اقتصاد نواحی روستایی و ضمن توجه به مزیت نسبی مناطق روستایی مورد مطالعه، بررسی خوشه‌های فعالیت که نقش بسیار با اهمیتی بر عملکرد اقتصادی مناطق دارند، را در بررسی طرح‌های اشتغال‌زایی نواحی روستایی مورد مطالعه

مورد توجه قرار داد. نتایج این بررسی نشان داد که در بین گروه‌های اقتصادی، بخش‌های دامپروری، صنعت و زراعت به ترتیب بیشترین تعداد طرح‌های اشتغال‌زایی را داشته‌اند. در ادامه نتایج بررسی نشان داد، نواحی روستایی مورد مطالعه به دلیل موقعیت مناسب اقلیمی و اکوسیستم طبیعی شرایط مناسبی برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی به ویژه بخش‌های زراعت و دامپروری و همچنین فعالیت‌های تفریحی و گردشگری دارند و لذا همان طور که نیز بررسی زمینه فعالیت طرح‌های اشتغال‌زایی نشان داد، بخش دامپروری، صنعت و زراعت بیشترین تعداد طرح اشتغال‌زایی را داشته و لذا زمینه فعالیت طرح‌ها متناسب با مزیت نسبی نواحی روستایی مورد مطالعه بوده است. در ادامه بررسی خوشه‌های فعالیت طرح‌های اشتغال‌زایی مورد بررسی قرار گرفت. تحقیق حاضر، خوشه‌های فعالیت و اشتغال آن را به عنوان عنصر اصلی کاهش فقر در نواحی روستایی و تنوع بخشی به اقتصاد نواحی روستایی می‌داند. بدین ترتیب بررسی خوشه‌های فعالیت در گروه‌های اقتصادی در سه خوشه ی، تولید، فرآوری و بازاریابی بررسی و اشتغال مستقیم آنان نیز مورد بررسی قرار گرفت. همان طور که نتایج تحقیق نشان داد، بیشترین خوشه‌های فعالیت در بخش کشاورزی و گروه زراعت بوده و این بخش با این که به لحاظ سهم و تعداد وام و تسهیلات اشتغال‌زایی سهم کمتری نسبت به بخش دامپروری داشته است اما با توجه به خوشه‌های فعالیتی که در خوشه‌های اول (تولید) و دوم (فرآوری) داشته، توانسته به لحاظ ارتباطات اقتصادی کاری درون خوشه‌ای، اشتغال مستقیم بیشتری نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی داشته باشد. از همین رو این تحقیق توسعه خوشه‌ها و کسب و کارهای خرد در طرح‌های اشتغال‌زایی که موجب توسعه اقتصادی و اشتغال در نواحی روستایی می‌گردد را به عنوان یافته اصلی تحقیق خود بیان می‌دارد. همچنین تحقیق حاضر پیشنهادهایی زیر را به عنوان عملکرد مناسب تر طرح‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی مورد مطالعه پیشنهاد می‌کند:

- نگاه جدی و بیشتر به خوشه‌های کسب و کار و فعالیت به ویژه در بخش‌های اقتصادی دامپروری و صنعت.
- ایجاد طرح‌های اشتغال‌زایی در فعالیت‌های بازاریابی به ویژه در بخش کشاورزی که نواحی روستایی مورد مطالعه توانمندی مناسب تری در این بخش اقتصادی دارند.
- توجه به مجاورت جغرافیایی و توزیع فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی که موجب عملکرد مناسب تر رقبا برای توسعه طرح‌های اشتغال‌زایی می‌گردد.
- هماهنگی بیشتر مقامات و سازمان‌های ذی‌نفع از جمله آموزش‌های هماهنگ و پیگیری‌های مستمر در اجرای مناسب تر طرح‌های اشتغال‌زایی.
- حمایت‌ها و مشوق‌های مناسب به ویژه در تسهیلات اشتغال‌زایی برای طرح‌های زود بازده صنعتی و ... و از بین بردن موانع موجود برای توسعه این فعالیت‌ها.
- تشویق به نوآوری و ایجاد زمینه‌های مناسب برای حمایت از طرح‌های فناورانه در طرح‌های اشتغال‌زایی.

References

- Akbari, N., Ismailpour, Y., & Sarkhoshara, A. (2012). *Analysis of employment status of major economic sectors of Kermanshah province. (In Persian)*
- Ashley, C., & Carney, D. (1999). *Sustainable livelihoods: Lessons from early experience (Vol. 7)*. Department for International Development London.
- Bandara, S. J. H., Gebremedhin, T. G., & Maumbe, B. M. (2012). A Dynamic Shift-Share Analysis of Economic Growth in West Virginia. *Journal of Rural and Community Development*, 6(2).
- Barkley, D. L., & Henry, M. S. (1997). Rural industrial development: to cluster or not to cluster?. *Review of agricultural economics*, 19(2), 308-325.
- Basar, M. A. (2010). *Climate Change, Loss of Livelihood and the Absence of Sustainable Livelihood Approach :A Case Study of Shymnagar*. Bangladesh .
- Braczyk, H.J., Cooke, Ph., & Heidenreich, M. (1998). Regional Innovation Systems: The role of governances in a globalized world. *London: UCL Press*.
- Çelik, M., & Tatar, M. (2011). Employment-unemployment Issues and Solution Suggestions Adiyaman Example. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(2), 1211-1226 .

- Chambers, R., & Conway, G. (1992). Sustainable rural livelihoods: practical concepts for the 21st century. *Institute of Development Studies (UK)*.
- Cortright, J. (2002). The economic importance of being different: regional variations in tastes, increasing returns, and the dynamics of development. *Economic Development Quarterly*, 16(1), 3-16.
- Delgado, M., Porter, M. E., & Stern, S. (2015a). Clusters and the great recession. *Paper presented at the DRUID conference, Rome*.
- Delgado, M., Porter, M. E., & Stern, S. (2015b). Defining clusters of related industries. *Journal of Economic Geography*, 16(1), 1-38.
- Deming, W. G. (1996). A decade of economic change and population shifts in US regions. *Monthly Lab. Rev.*, 119, 3.
- Deputy of Planning and Budget of Zanjan Province. (2015). Zanjan Province Statistical Report.
- Deputy of Planning of Zanjan Province. (2016). Zanjan Province Program Studies, Department of Statistics and Information.
- DFID, U. (1999). Sustainable livelihoods guidance sheets. *London: DFID*.
- G. A. Cole. (1996). *Management: Theory and practice*. 5th Edition. London: DP Publications.
- Gagné, M., Townsend, S. H., Bourgeois, I., & Hart, R. E. (2010). Technology cluster evaluation and growth factors: Literature review. *Research Evaluation*, 19(2), 82-90.
- Ghadermesi, H. (2014). Strategic Planning of Employment Development in Rural Areas of Jangrood County. *Quarterly journal of space economics and rural development*. 4(1), Successive 11, 109-130. (In Persian)
- Ghaffari Fard, M., Khosh Sima, R. (2016). Identification of economic sectors that stimulate job creation in different provinces of Iran and its outlook. Transmission approach-share. *Quarterly Journal of Financial and Economic Policies*. 4(14), 7-32. (In Persian)
- Haggblade, S., Hazell, P. B., & Dorosh, P. A. (2007). Sectoral growth linkages between agriculture and the rural nonfarm economy. *Transforming the rural nonfarm economy: Opportunities and threats in the developing world*, 141-182.
- Haggblade, S., Hazell, P., & Reardon, T. (2010). The rural non-farm economy: Prospects for growth and poverty reduction. *World development*, 38(10), 1429-1441.
- Halgeh Simin, N. (2015). Identification of job creation capacity in Kermanshah province. Master's thesis, Ilam University, Ilam, Iran.
- Hayami, Y. (1998). Toward an alternative path of economic development: an introduction. *Toward the Rural-Based Development of Commerce and Industry: Selected Experience from East Asia*. Washington: World Bank Economic Development Institute, Washington DC.
- Humphrey, J., & Schmitz, H. (1996). The triple C approach to local industrial policy. *World development*, 24(12), 1859-1877.
- Irshad, H. (2009). Clusters—A key to rural prosperity. *Government of Alberta: Agriculture and Rural Development*.
- J. Walker. (1992). *Human Resource Strategy*. New York McGraw Hill Publishers.
- Karbasi, A. (2008). Forecast of agricultural sector in Iran. *Journal of Economics in Agricultural Development (Agricultural Sciences and Technology)*, 22(2). (In Persian)
- Kijima, Y., & Lanjouw, P. (2005). Economic diversification and poverty in rural India. *Indian Journal of Labour Economics*, 48(2), 349-374.
- Krugman, P. (1991). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
- Matveev, Y. V., Trubetskaya, O. V., Lunin, I. A., Rousek, P., & Kopnov, V. A. (2016). Clusters and their role in economic development. *Journal of Economic & Management Perspectives*, 10(3), 113-125
- Melachroinos, K. A. (2002). European integration and the spatial dynamics of manufacturing-employment change. *Environment and Planning A*, 34(11), 2017-2036.
- Munnich, L., Schrock, G., Cook, K., (2002), Rural Knowledge Clusters: The Challenge of Rural Economic Prosperity, US EDA: *Reviews of Economic Development Literature and Practice*.

- Nam, V. H., Sonobe, T., & Otsuka, K. (2009). An inquiry into the transformation process of village-based industrial clusters: The case of an iron and steel cluster in northern Vietnam. *Journal of Comparative Economics*, 37(4), 568-581 .
- Natras, N., & Seekings, J. (2018). Employment and labour productivity in high unemployment countries. *Development Policy Review*, 36, O769-O785 .
- Page, M., & Beshiri, R. (2003). Rural economic diversification—A community and regional approach. *Rural and Small Town Canada Analysis Bulletin*, 4(7), 1-7 .
- Porter, M. (2003). The economic performance of regions. *Regional studies*, 37(6-7), 549-578.
- Porter, M. E. (1998). Clusters and competition. On competition, 7, 91.
- Porter, M. E. (1998). *Clusters and the new economics of competition* (Vol. 76, No. 6, 77-90). Boston: Harvard Business Review.
- Porter, M. E. (2001). *Clusters of innovation: Regional foundations of US competitiveness*. Council on Competitiveness.
- Porter, M.E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press.
- Rahim, M. A., Siddiqua, A., Nur, M. N. B., & Zaman, A. M. (2018). Community Perception on Adverse Effects of Natural Hazards on Livelihood and Enhancing Livelihood Resiliency: A Case Study at Patharghata Upazila, Barguna. *Procedia engineering*, 212, 149-156 .
- Report of the Deputy Minister of Rural Development and the Deprived Areas of the Country. (-) . Pages 1-136.
- Rocha, H. O. (2004). Entrepreneurship and development: The role of clusters. *Small business economics*, 23(5), 363-400.
- Rosenfeld, S.A. (2009a), A Compendium of Clusters in Less Populated Places: Circumstances, Intersections and Outcomes, Regional Technology Strategies, Inc, Carrboro, NC.
- Rosenfeld, S.A. (2009b). Generating Local Wealth, Opportunity, and Sustainability through Rural Clusters, *Regional Technology Strategies, Inc, Carrboro, NC*.
- Scott, A.J. (1996). *Regional Motors of the Global Economy*, Futures, Vol. 28, No. 5, 391-411.
- Shayesteh, M. (2011). Provides a conceptual model for distributing job creation based on the development of economic activities. Master's Thesis, Payame Noor University, Tehran, Iran. (*In Persian*)
- Shergill, B. S., Kaur, M & ,Tiwana, S. S. (2018). Rural Household Livelihoods, Non-farm Economy and Landless Workforce: Evidence from the Village Economy of Haryana, India. *Economic Affairs*, 63(1), 9-20 .
- UNIDO, A. (2003). Path out of Poverty: Developing rural and women entrepreneurship.
- Wajiga, H., & Tumba Ndaghu, J. (2017). Significance of Manpower Planning For Effective Utilization of Human Resources in an Organization: A Conceptual Approach. *International Journal of Business and Management Invention ISSN (Online): 2319 – 8028, ISSN (Print): 2319 – 801X www.ijbmi.org // Volume 6 Issue 8 // August. 2017 // PP—16-22*.
- Yavari, GH., & Fazel Beigi, M. (2010). *Iranian economy (with emphasis on the village)*. (First Edition). Payam Noor university.
- Zakharova, E. N., Prokhorova, V. V., Shutilov, F. V., & Klochko, E. N. (2015). Modern tendencies of cluster development of regional economic systems. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(5 S3), 154.
- Zarei, N. (2014). The study of the effects of micro-credit on job creation in rural areas (A case study of rural settlements in Bahmaye city, graduate student, Sistan and Baluchestan University, Sistan and Baluchestan, Iran. (*In Persian*))
- Zeng, D. Z. (2011). *How do special economic zones and industrial clusters drive China's rapid development??:* The World Bank.

How to cite this article:

Riahi, V., & Nasiri Zare, S. (2020). Spatial Analysis of Rural Employment Plans (Case Study: Rural Areas of Tarom Township. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15(3), 827-840.
http://jshsp.iaurash.ac.ir/article_672816.html

Spatial Analysis of Rural Employment Plans (Case Study: Rural Areas of Tarom Township)

Vahid Riahi*

Associate Professor, Dep of Geography, University of Kharazmi Tehran, Tehran, Iran

Saeid Nasiri Zare

MA in Geography & Rural planning, University of Kharazmi Tehran, Tehran, Iran

Received: 14 June 2019

Accepted: 05 July 2020

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the Sixth Development Plan of the country, Article 27 of the Constitution addresses the issue of employment and strengthening of the rural economy, and in order to achieve the objectives of the program, many employment plans have been paid for rural areas, including rural areas of Tarom. The purpose of the present study was to investigate and spatially analyze employment plans in rural areas of Tarom city.

Methodology

The purpose of this study is descriptive-analytical and is a descriptive-analytical study. Data collection was done in order to answer the research questions in a documentary manner (library and information resources of relevant organizations). The statistical population of the study included all rural areas of Tarom city (148 rural points) and sample villages included all rural areas that had received employment planning and facilities during the sixth development program in Tarom city, which totaled the total community size. The sample was 54 rural points.

Result and Discussion

The research was applied in terms of descriptive-analytical nature and its data were collected through documents. The statistical population included all rural areas of Tarom city and its sample size was 54 rural points that received 177 employment plans during the sixth development plan. The results showed that the rural areas under study due to the appropriate climate and natural ecosystem, have good conditions for development of agronomic, animal husbandry as well as recreational and tourism activities. Animal husbandry, industry and agriculture had the highest number of employment plans and the scope of the projects was proportional to the relative advantage of the rural areas studied. The present study considers clusters of activity and employment as the main element of poverty alleviation in rural areas and diversification of rural economy. Thus, the study of activity clusters in the rural areas studied in the three clusters, production, processing and marketing and their direct employment were also investigated. As the results of the study showed, most of the clusters of activity were in the agricultural sector and this sector was less than the livestock sector in terms of share and number of loans and employment facilities but due to clusters of activity in the cluster The first (production) and the second (processing) had more direct employment in terms of intra-cluster economic communication than other economic sectors.

Conclusion

Thus, the present study proposes to focus on activity clusters that have more employment and job diversification for the rural areas studied, as well as to focus on the marketing sector and agricultural economic groups that have the most suitable rural areas in the study area.

Keywords: Employment Plans, Relative Advantage, Activity Clusters, Tarom City

---

* Corresponding Author:

Email: riahi@khu.ac.ir